

Romantik Harabeler: İbrâhîm Nâcî'nin el-Atlâl Şiirinde Aşk, Zaman ve Doğa İmgeleri

Kenan Yenice	0000-0002-2468-2072	kenanyenice@gmail.com
Dr. Öğr. Üyesi	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı	Niğde, Türkiye
	ROR : 03ejnre35	
Ahmet Gür	0000-0003-4273-4742	saadetasri2020@gmail.com
Öğr. Görevlisi	Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı	Kilis, Türkiye
Dr.	ROR : 048b6qs33	

Öz

İbrâhîm Nâcî, 1898 tarihinde Mısırlı kültürlü bir ailede dünyaya gelmiş şair, edip ve tabiptir. Yaşadığı dönemde kendine has üslûbuyla söylediği şiirlerle, Modern Arap şiirinde romantik şairler içinde en özgün şairler arasında kabul edilmiştir. İbrâhîm Nâcî şiirlerinde kökleri klasik Arap mirasına dayanan geleneksel tema ve imgeleri ustaca kullanmıştır. Erken yaşlarda şiirlerini okuduğu Câhiliye şairlerinden büyük oranda etkilenmiştir. İbrâhîm Nâcî hem klasik Arap şiirinden hem de Batı romantizminden büyük ölçüde etkilenmiş ve sonuçta okuyucularda yankı uyandırmaya devam eden geleneksel ve modern tarzların benzersiz bir karışımını sunan eserler ortaya koymuştur. İbrâhîm Nâcî'nin şiirlerinde en çok işlenen temel konulardan biri aşk temasıdır. İbrâhîm Nâcî'nin el-Atlâl adlı şiiri, aşk, yalnızlık, zaman ve doğa imgeleri gibi temaları ele alarak Modern Arap şiirinin romantik anlayışını temsil eden en önemli eserlerden biridir. O, Aşk temalı şiirlerinde insanların dile getiremediği duyguları sanata dönüştürerek ustaca ifade etmiştir. İbrâhîm Nâcî'nin hislerini büyük bir coşkunlukla şiirine katması, şiirlerinin akıcılık ve ahengini artırmıştır. Duygularını yapmacılıktan uzak durarak dile getirmesi sonucu, edebiyat eleştirmenleri tarafından şiiri tamamen samimi ve orijinal olarak değerlendirilmiştir. Şiirinin tematik zenginliği onu, Arap romantik şiirinin köşe taşlarından biri haline getirmiş olup duygusal derinliği ile o, modern dünyada bireylerin karşılaştığı varoluşsal ikilemleri yansıtmaktadır. Bu çalışmanın amacı, İbrâhîm Nâcî'nin edebi kişiliği ile ünlü eseri el-Atlâl şiirinin Arap edebiyatındaki konumunu ortaya koyarak bu şiirdeki aşk, zaman ve doğa imgeleri gibi temaların nasıl işlendiğini analiz etmektir. Bu analiz yapılırken de şairin edebî kişiliği, üslûbu ve el-Atlâl'in Arap edebiyatındaki konumu üzerine yoğunlaşmıştır. Diğer yandan şiirin tematik zenginliği ve Modern Arap şiirine olan katkıları temel alınarak eserin Arap Edebiyatı içerisindeki önemi üzerinde durulmuştur. Çalışma, bu temaların şiirde nasıl bir araya getirilip işlendiğini ve şairin duygusal yolculuğunda şiir imgelerinin rolünü incelemiştir. İbrâhîm Nâcî'nin el-Atlâl isimli şiirinden örnekler verilerek Nâcî'nin romantik ve duygu yüklü üslûbunun analizi yapılmıştır. Diğer yandan şiirin tematik zenginliği ve

Modern Arap şiirine olan katkıları temel alınarak eserin Arap edebiyatı içerisindeki önemi üzerinde durulmuştur. İbrâhîm Nâcî'nin el-Atlâl isimli şiirinden örnekler verilerek Nâcî'nin romantik ve duygu yüklü üslubunun analizi yapılmıştır. Çalışma sonucunda İbrâhîm Nâcî'nin el-Atlâl adlı şiirinin Modern Arap edebiyatında önemli bir yere sahip olduğu ve aşk, zaman, yalnızlık gibi evrensel temaların derin bir şekilde işlendiği görülmüştür. Şair, bu şiirinde romantik akımın etkisiyle bireyin içsel dünyasını zengin imgeler ve duygusal bir dille sunmayı başarmıştır. Şairin aşka bakışı, şiirdeki doğa imgeleri ve zamanın döngüsel yapısı, onun şiirinin geneline hâkim olan melankolik bir bakış açısını yansıtmıştır. Bu bağlamda el-Atlâl şiiri, Arap edebiyatının en önemli romantik şiirlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Arap Dili ve Belagati, Modern Arap Şiiri, İbrâhîm Nâcî, el-Atlâl, Romantizm

Atıf Bilgisi

Yeniceli, Kenan – Gür, Ahmet. “Romantik Harabeler: İbrâhîm Nâcî'nin el-Atlâl Şiirinde Aşk, Zaman ve Doğa İmgeleri”. *Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11/1 (Haziran 2025), 1-23. <https://doi.org/10.32955/neu.ilaf.2025.11.1.01>

Geliş Tarihi	08.01.2025
Kabul Tarihi	09.03.2025
Yayın Tarihi	30.06.2025
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
Yazar Katkı Düzeyleri	Sorumlu yazar Kenan Yeniceli tarafından araştırma, literatür tarama, yazım aşamaları gerçekleştirilirken, ikinci yazar Ahmet Gür tarafından çerçeve belirleme, revizyon ve yazım aşamaları gerçekleştirilmiştir.
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Romantic Ruins: Images of Love, Time and Nature in Ibrāhīm Nājī's Poem al-Atlāl

Kenan Yeniceleli	0000-0002-2468-2072	kenanyeniceli@gmail.com
Dr. Öğr. Üyesi	Nigde Omer Halisdemir University, Faculty of Islamic Sciences, Department of Basic Islamic Sciences	Niğde, Türkiye
	ROR : 03ejnre35	
Ahmet Gür	0000-0003-4273-4742	saadetasri2020@gmail.com
Öğr. Görevlisi	Kilis 7 Aralık University, Faculty of Theology, Department of Basic Islamic Sciences	Kilis, Türkiye
Dr.	ROR : 048b6qs33	

Abstract

Ibrāhīm Nājī is a poet, writer and physician who was born in 1898 in a cultured Egyptian family. During his lifetime, he was recognized as one of the most original poets among the romantic poets in Modern Arabic poetry with his unique style. In his poetry, Ibrāhīm Nājī skillfully used traditional themes and images rooted in classical Arabic heritage. He was greatly influenced by the poets of Jāhiliyyah, whose poetry he read at an early age. Ibrāhīm Nājī was heavily influenced by both classical Arabic poetry and Western Romanticism, resulting in works that present a unique blend of traditional and modern styles that continue to resonate with readers. One of the most common themes in Ibrāhīm Nājī's poetry is the theme of love. Ibrāhīm Nājī's poem al-Atlāl is one of the most important works representing the romantic approach of Modern Arabic poetry, dealing with themes such as love, loneliness, time and images of nature. In his love-themed poems, he skillfully expressed the emotions that people could not express by transforming them into art. Ibrāhīm Nājī's incorporation of his feelings into his poetry with great enthusiasm increased the fluency and harmony of his poems. As a result of his articulation of his feelings without artifice, his poetry has been evaluated by literary critics as completely sincere and original. The thematic richness of his poetry has made him one of the cornerstones of Arabic romantic poetry, and his emotional depth reflects the existential dilemmas faced by individuals in the modern world. The aim of this study is to reveal the literary personality of Ibrāhīm Nājī and the position of his famous poem al-Atlāl in Arabic literature and to analyze how themes such as love, time and nature images are treated in this poem. This analysis focuses on the poet's literary personality, style and the position of al-Atlāl in Arabic literature. On the other hand, based on the thematic richness of the poem and its contribution to Modern Arabic poetry, the importance of the work in Arabic Literature is emphasized. The study examines how these themes are brought together and processed in the poem and the role of poetic imagery in the poet's emotional journey. By giving

examples from Ibrāhīm al-Nāji's poem al-Atlāl, al-Nāji's romantic and emotion-laden style is analyzed. On the other hand, based on the thematic richness of the poem and its contribution to Modern Arabic Poetry, the importance of the work in Arabic Literature is emphasized. By giving examples from the couplets of al-Atlāl, al-Nāji's romantic and emotional style is analyzed. As a result of the study, it is seen that Ibrāhīm Nāji's poem al-Atlāl has an important place in Modern Arabic literature and that universal themes such as love, time, and loneliness are dealt with in a deep way. In this poem, the poet, under the influence of the romantic movement, has succeeded in presenting the inner world of the individual with rich imagery and emotional language. The poet's view of love, the images of nature in the poem and the cyclical structure of time reflect a melancholic perspective that dominates his poetry in general. In this context, al-Atlāl is considered one of the most important romantic poems in Arabic literature.

Keywords

Arabic Language and Rhetoric, Modern Arabic Poetry, Ibrāhīm Nāji, al-Atlāl, Romanticism

Citation

Yeniceli, Kenan – Gür, Ahmet. "Romantic Ruins: Images of Love, Time and Nature in Ibrāhīm Nāji's Poem al-Atlāl". *The Journal of Near East University Faculty of Theology* 11/1 (June 2025), 1-23. <https://doi.org/10.32955/neu.ilaf.2025.11.1.01>

Date of Submission	08.01.2025
Date of Acceptance	09.03.2025
Date of Publication	30.06.2025
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Plagiarism Checks	Yes - Turnitin
Author Contribution Levels	While the research, literature scanning and writing stages were carried out by the corresponding author Kenan Yeniceli, the framework determination, revision and writing stages were carried out by the second author Ahmet Gür.
Conflicts of Interest	The authors has no conflict of interest to declare.
Grant Support	The authors acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Giriş

Modern Arap şiirinin en önemli temsilcilerinden biri olarak kabul edilen İbrâhîm Nâcî, edebiyat dünyasında derin izler bırakmış bir şair, edip ve tabiptir. 19. yüzyılın sonlarında Kahire’de dünyaya gelen Nâcî, hem Batı’nın romantik akımlarından hem de Arap şiirinin zengin geleneğinden beslenerek özgün bir şiir dünyası oluşturmuştur.

Nâcî’nin hayatı, edebiyat ve tıp arasında ilginç bir denge üzerine kurulmuştur. Tıp fakültesini tamamlayıp doktor olarak görev yapsa da asıl tutkusu her zaman şiir olmuştur. Babasının geniş kütüphanesi sayesinde erken yaşta edebiyata ilgi duyan şair, Ahmed Şevkî (ö. 1932), Hâfız İbrâhîm (ö. 1932) ve Halîl Mutrân (ö. 1949) gibi dönemin önemli şairlerinin eserlerini okuyarak yetişmiştir. Batı edebiyatına olan ilgisi ise, İngilizce ve Fransızca dillerine hâkim olması sayesinde daha da derinleşmiştir. Apollo Cemiyeti gibi edebiyat çevrelerinde aktif rol alarak Modern Arap şiirinin gelişimine önemli katkılar sağlamıştır. Özellikle romantik akımın etkisiyle, şiirlerini daha duygusal ve içsel bir yolculuğun getirmiş olduğu aşk, yalnızlık ve ölüm gibi evrensel temaları kendi özgün tarzıyla işleyerek okurların kalplerine dokunmayı başarmıştır.¹

İbrâhîm Nâcî’nin *el-Atlâl* şiiri, Modern Arap şiirinin romantik anlayışını temsil eden önemli eserlerden biridir. Bu makale, şairin edebî kişiliğini ve şiir üslûbunu ele alarak *el-Atlâl*’ın tematik analizini sunmaktadır. Makalenin amacı, Mısırlı şair İbrâhîm Nâcî’nin hayatını, edebî kişiliğini, *el-Atlâl* adlı şiirinin Arap edebiyatındaki yerini ve şairin aşka bakışını, zamanın işleyişinin şair üzerindeki etkilerini ve şiirde doğa imgelerinin nasıl ele alındığını incelemektir. Araştırmada nitel bir yöntem kullanılarak şiirin ana temaları olan aşk, zaman ve doğa imgeleri üzerinde durulmaktadır. Bu nitel yöntemle şiirde tasvirî ve yorumlayıcı bir yaklaşım benimsenmiş ve bu doğrultuda şiirin tahlili yapılmıştır. Zira İbrâhîm Nâcî’nin en önemli şiirlerinden biri olan *el-Atlâl*, hüznü atmosferi ve çarpıcı imgeleriyle Modern Arap şiirinin zirvelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Şair, bu şiirde aşkın hem güzelliğini hem de yıkıcı gücünü, geçmiş, şimdi ve geleceğin iç içe geçtiği zaman döngüsünü ve insanın doğa karşısındaki çaresizliğini derinlemesine işlemiştir. Mesela şiirde geçen “*Ey hiç kimsenin olmadığı harabe! Ey umutsuz yalnız hayat!*” beyti, Nâcî’nin iç dünyasının derinliklerini ve geçmişin hala şimdiki zaman üzerindeki etkilerini göz önüne sermektedir. Diğer yandan özellikle *el-Atlâl*’daki doğa imgeleri, şairin iç dünyasının aynası gibidir. Rüzgârın şiddeti, ateşin tutkusu ve kuşların özgürlüğü gibi imgeler, şairin ele aldığı aşk acısı, yalnızlık ve zamanın akışı gibi temalarını daha da güçlendirmektedir. Makale, iki kısımdan meydana gelmektedir: İlk kısımda şairin hayatı ve edebî kişiliği işlenmiştir. Diğer

¹ Şevkî Dayf, *el-Edebü’l-‘Arabiyyi’l-mu’âsir fî Mısır* (Kahire: Dâru’l-Me’ârif, 1961), 154-155; Bk. Faruk Şirin, “Mısırlı Romantik Bir Şair: İbrâhîm Nâcî”, *Nüşa: Şarkiyat Araştırmaları Dergisi* 21/53 (2021), 327-360.

kısımda ise *el-Atlâl* şiirinde öne çıkan aşk, zaman olgusu ve doğa temaları şiirde geçen örnek beyitlerle tahlil edilmiştir.

1. İbrâhîm Nâcî'nin (ö. 1953) Hayatı ve Edebî Kişiliği

1.1. Hayatı

Modern Arap şiirinin önemli şairlerinden biri olan İbrâhîm Nâcî'nin tam adı, İbrâhîm Nâcî b. Ahmed Nâcî b. İbrâhîm el-Kasabcî'dir. İbrâhîm Nâcî, Kahire'nin Şubrâ Mahallesi'nde 31 Aralık 1898 tarihinde Mısırlı köklü bir ailede dünyaya gelmiş şair, edip ve tabiptir.² Akranları gibi ilkokula başlamadan önce mahallî bir okula gitmiştir.³ 1911 yılında ilkokulu ve 1916 yılında da liseyi bitirmiştir.⁴ Temel eğitiminin ardından tıp fakültesine başlamış ve 1923 yılında tıp fakültesinden mezun olduktan sonra Mısır'daki çeşitli bakanlıklarda doktor olarak görev yapmıştır. Tıp fakültesinden mezun olduğunda İngilizceyi iyi derecede bilmekte olup Fransızca'yı da öğrenmeye devam etmiştir.⁵ Bir dönem Kahire'de özel bir muayenehane açmış ve burada ihtiyaç sahiplerini ücretsiz muayene edip onlara aynı şekilde ücretsiz ilaç vermesiyle meşhur olmuştur.⁶

İbrâhîm Nâcî 1931 senesinde Kahire'ye tayin edilmesinden sonra buranın valisinin kızıyla oldukça geç bir yaşta evlenmiştir. Nüfuzlu bir ailenin kızıyla yapmış olduğu bu evlilik sayesinde etkili bir çevrede yaşamaya başlamıştır. Devlet teşkilatında görevli üst düzey kişilerle dostluk kurmuş ve bunlardan kimileri için methiyeler söylemiştir.⁷ Kayınpederinin nüfuzu sayesinde taşraya tayin edilmekten kurtulmuş ve Mısır Vakıflar Bakanlığı'nda üst düzey görevler icra etmiştir. Daha sonra Kahire'de bohem bir hayat tarzı yaşamaya başlayan İbrâhîm Nâcî, 1952 senesinde farklı nedenlerden erken emekliliğe mecbur edilmiştir. Başta şeker hastalığı olmak üzere bir dizi sağlık sorunları sonucu 25 Mart 1953 tarihinde Kahire'de vefat etmiştir.⁸

---

² Hayruddîn b. Mahmûd b. Muhammed ez-Ziriklî, *el-A'lâm: Kâmûsü terâcim* (Beyrut: Dâru'l-İlm li'l-Melâyîn, 2002), 1/76; Ömer Rızâ Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin terâcimü musannifi'l-kütübi'l-'Arabiyye* (Şam: Mü'essesetü'r-Risâle, 1957), 1/77; Dayf, *el-Edebü'l-'Arabiyyi'l-mu'âsır fî Mısır*, 154; Hüsnü Tevfîk, *İbrâhîm Nâcî el-A'mâlu's-şi'riyye'l-muhtâra* (Katar: el-Meclisü'l-Vatânî li's-Sekâfe ve'l-Fünûn ve't-Türâs, 2003), 25.

³ Dayf, *el-Edebü'l-'Arabiyyi'l-mu'âsır fî Mısır*, 154.

⁴ Faruk Şirin, *İbrâhîm Nâcî'nin Münâsebât Şiirleri* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015), 14.

⁵ Dayf, *el-Edebü'l-'Arabiyyi'l-mu'âsır fî Mısır*, 154.

⁶ Şirin, *İbrâhîm Nâcî'nin Münâsebât Şiirleri*, 15.

⁷ Şirin, *İbrâhîm Nâcî'nin Münâsebât Şiirleri*, 16-17.

⁸ Muhammed b. 'Abdilmün'im Hafâcî, *Dirâsât fî'l-edebi'l-'Arabiyyi'l-hadîs ve medârisih* (Beyrut: Dâru'l-Cîl, 1992), 2/106; Dayf, *el-Edebü'l-'Arabiyyi'l-mu'âsır fî Mısır*, 155; Tevfîk, *İbrâhîm Nâcî el-A'mâlu's-şi'riyye'l-muhtâra*, 31; Derya Adalar, "Apollo Grubu: Bir Modern Arap Şiir Ekolü", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 47/2 (2007), 71.

İbrâhîm Nâcî'nin kültürlü biri olarak yetişmesinde özellikle de edebiyata ilgi duymasında babasının önemli bir rolü olmuştur. Zira babası İngilizce ve Arapça eserlerle dolu büyük bir kütüphaneye sahip olup edebî eserleri okumaya arzulu bir kimsedir. Oğluna bu kitaplardan ilgi çekici olanları önermiş ve onunla birlikte bu eserleri okuyup tahlil etmiştir. İbrâhîm Nâcî, erken yaşlarda Ahmed Şevkî (ö. 1932), Hâfız İbrâhîm (ö. 1932) ve Halîl Mutrân (ö. 1949) gibi Mısırlı meşhur şairlerin dîvânlarını, İngiliz yazar Charles Dickens'in (ö. 1870) eserlerini babasıyla birlikte okumuştur. Babası bu eserlerde ona kapalı gelen yerleri açıklayarak bu edebiyatçıların üslupları hakkında bilgiler vermiştir. Okumaya tutkun olan İbrâhîm Nâcî'ye İngilizce ve Fransızca'yı iyi bir şekilde bilmesi ona büyük bir ufuk açmış ve onun Batı edebiyatından özellikle de Romantizm akımından en iyi şekilde faydalanmasına imkân sunmuştur.⁹

Babası onu Şerîf er-Radî (ö. 406/1015), Ahmed Şevkî ve Hâfız İbrâhîm gibi meşhur şairlerin şiirlerini okumaya yönlendirmiştir.¹⁰ İbrâhîm Nâcî'nin erken bir yaşta şairlik yeteneği ortaya çıkmış ve 12 yaşında şiir yazmaya başlamıştır. Başta Ebû Nüvâs (ö. 198/813 ?), İbnü'r-Rûmî (ö. 283/896), el-Mütenebbî (ö. 354/965) olmak üzere Arap şiirinin meşhur temsilcilerinin dîvânlarını okumuş, arûz ve kâfiye dersleri almıştır.¹¹ Onun şiire yönelmesinde ve edebiyat tutkusunun gelişmesinde babası etkili olmuştur.

1.2. Edebî Kişiliği

İbrâhîm Nâcî, edebî hayatına Nahda Topluluğuna mensup şairlerin şiirlerini öğrenerek başlamıştır. Modern Arap şiirinin önde gelen temsilcilerinden olan Halîl Mutrân'ın hayranı olup onun şiirlerini ezberlemiştir. Özellikle de onun lirik şiirlerini çok beğenmiştir. Daha sonra İbrâhîm Nâcî, Halîl Mutrân'ın da beslenmiş olduğu Batı edebiyatının kaynağına yönelmiştir. O, Romantizm akımına mensup Batılı yazarların şiirlerini ve eserlerini okumaya kendini vermiştir.¹²

İbrâhîm Nâcî'nin şiirinin olgunlaşmasında ve edebî hayatının şekillenmesinde 1927-1931 yılları arasında doktor olarak görev yaptığı Mısır'ın Mansûre şehrinin önemli bir yeri vardır. Zira burada Muhammed el-Hemşerî (ö. 1938), Ali Mahmûd Taha (ö. 1949) ve Salih Cevdet (ö. ?) gibi ileride kendisinin de bir üyesi olacağı Apollo Grubu'nu oluşturacak genç şair ve ediplerle tanışmıştır. Burada ismi zikredilen şairlerle birlikte Batı edebiyatının meşhur edip ve şairlerinin eserlerini tetkik etme fırsatı bulmuştur. İbrâhîm Nâcî, ilk defa

⁹ Dayf, *el-Edebü'l-'Arabiyyi'l-mu'âsir fi Mısır*, 154.

¹⁰ Kâmil Muhammed 'Uveyda, *İbrâhîm Nâcî şâ'iru'l-atlâl* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-'İlmiyye, 1993), 6-7.

¹¹ Cevâd Sa'dûn Zâde - Hüseyin 'Âşûr Kâzım el-Buhâtî, "es-Sûratu's- Şi'riyye fi Kasîdeti'l-Atlâl İbrâhîm Nâcî", *Mecelletü'l-Külliyeti'l-İslâmiyyeti'l-Câmia* 75/1 (Aralık 2023), 760-761; Şirin, *İbrâhîm Nâcî'nin Münâsebât Şiirleri*, 13.

¹² Dayf, *el-Edebü'l-'Arabiyyi'l-mu'âsir fi Mısır*, 156.

1930 yılında *es-Siyâsetü'l-'Usbûyye* isimli haftalık bir dergide *Sahratü'l-Mültekâ* adlı kasidesini yayımlayarak edebiyat dünyasına adım atmıştır.¹³

İbrâhîm Nâcî'nin edebî hayatının dönüm noktalarından biri de Apollo Cemiyeti'nin kurulmasıyla başlamıştır. Modern Mısır şiirinin yenileşme sürecinde kritik bir dönüm noktası olan Apollo Cemiyeti, 1932 yılında Mısırlı şair ve eleştirmen Ahmed Zekî Ebû Şâdî'nin (ö. 1955) girişimleriyle kurulmuştur. Başkanlığını Ahmed Şevkî, genel sekreterliğini Ahmed Zekî Ebû Şâdî'nin yaptığı bu cemiyette İbrâhîm Nâcî, Alî Mahmûd Tâhâ (ö. 1949), Muhammed 'Abdülmu'tî el-Hemşerî gibi dönemin genç şair ve edebiyatçılarından oluşan bu cemiyet, Eylül 1932'de Apollo dergisinin birinci sayısını çıkartmıştır. Ebû Şâdî'nin (ö. 1955) en büyük destekçilerinden biri olan İbrâhîm Nâcî bu grubun başkan vekilliğine getirilmiştir. İbrâhîm Nâcî'nin şiirlerinin ve edebî çalışmalarının Apollo Dergisi'nde yayımlandığı zamanlar, onun en mutlu olduğu dönemlerden biri olarak görülmüştür. O, Ebû Şâdî ile birlikte bu derginin çıkarılmasında ve yayımlanmasında aktif bir rol oynamış ve bu derginin öne çıkan yazarlarından biri olmuştur.¹⁴ Apollo Cemiyeti romantik bir edebiyat anlayışını benimsemiş olup bu cemiyete mensup şairler, Modern Arap şiirinde yeniliğe, kasidede konu bütünlüğüne, geleneksel kalıp ve lafızlardan kaçınmaya, imkân dâhilinde eski şiir konularından, siyasi ve toplumsal münasebetlerden uzak durmaya çağırmışlardır.¹⁵ İbrâhîm Nâcî, Apollo Cemiyeti'nin politikaya mesafeli duran ve sosyal konulara ilgi göstermeyen karakteristik bir temsilcisi olmuştur.¹⁶ Apollo Cemiyeti'nin dağılmasından sonra İbrâhîm Nâcî, Râbitatü'l-Üdâba'yı kurmuş ve vefat edene kadar burada edebî faaliyetlerini sürdürmüştür.¹⁷

İbrâhîm Nâcî 1934 yılında yayımlanan ilk şiir divânı *Verâü'l-gamâm* (Bulutların Ardında) adlı eseri ile büyük bir şöhrete kavuşmuştur. Bu dîvândaki şiirlerin çoğunluğunu Apollo Dergisi'nde daha önceden yayımladığı şiirler oluşturmuştur. Bu şiirlerde romantik akımın izleri açıkça görüldüğünden o, modern romantik ekol şairlerinin öncülerinden sayılmıştır. Bu dîvânın yayımlanması sonucu birtakım eleştirmenler İbrâhîm Nâcî'nin şahsında bu akıma hücum etmişler ve dîvânını sert şekilde eleştirmişlerdir.¹⁸ İbrâhîm Nâcî'nin ikinci dîvânı ise 1944 yılında yayımladığı *Leyâlî'l-Kâhire* (Kahire Geceleri) adlı eseridir. Bu dîvâna

¹³ Tevfik, *İbrâhîm Nâcî el-A'mâlû's-Şi'riyye'l-muhtâra*, 32; Şirin, "Mısırlı Romantik Bir Şair: İbrâhîm Nâcî", 334; 'Uveyda, *İbrâhîm Nâcî şâ'iru'l-atlâl*, 10.

¹⁴ 'Uveyda, *İbrâhîm Nâcî şâ'iru'l-atlâl*, 10; Adalar, "Apollo Grubu: Bir Modern Arap Şiir Ekolü", 62; Şirin, *İbrâhîm Nâcî'nin Münâsebât Şiirleri*, 17.

¹⁵ Mehdi Mumtahn, "Tecdidü'l-Mûsikâ 'Inde İbrâhîm Nâcî" *Mecelletü Idâetü'n-Nakdiyye fi'l-Edebeyni'l-'Arabî ve'l-Fârisî* 2/8 (Kış 2012), 151.

¹⁶ Şirin, *İbrâhîm Nâcî'nin Münâsebât Şiirleri*, 19.

¹⁷ Zâde - el-Buhâtî, "es-Sûratu's-Şi'riyye fi Kasîdeti'l-Atlâl İbrâhîm Nâcî", 762.

¹⁸ İbrâhîm Nâcî, *Dîvânü İbrâhîm Nâcî* (Beyrut: Dâru'l-'Avde, 1980), 347; Hafâcî, *Dirâsât fi'l-edebî'l-'Arabiyyi'l-hadîs ve medârisih*, 1/107.

eserine isim olarak verdiği *Kahire Geceleri* kasidesi ile başlamıştır.¹⁹ İbrâhîm Nâcî'nin üçüncü dîvânı ölümünün ardından bir araya getirilmiş olup *et-Tâiru'l-cerîh* (Yaralı Kuş) ismini taşımaktadır. 1953'te yayımlanan bu dîvânda yer alan şiirlerde, şairin tüm ümidini yitiren bir karaktere dönüştüğü görülmektedir. İbrâhîm Nâcî'nin ismi zikredilen şiir dîvânları Mısır Kültür Bakanlığı tarafından 1961 senesinde tek bir kitap halinde yayımlanmıştır.²⁰ Şair kimliğiyle meşhur olan İbrâhîm Nâcî, manzum ve mensur olmak üzere ardından birçok eser bırakmıştır.²¹

İbrâhîm Nâcî'nin edebî gelişiminde eski ve yeni Arap şiiriyle olan güçlü ilişkisi ve bunlara vukufiyeti önemli bir rol oynamıştır. Zira o, hem İmru'ülkays (ö. 540 tah.), 'Antere b. Şeddâd el-Absî (ö. 614/?), Ebû't-Tayyib el-Mütenebbî (ö. 354/965), Ebû Firâs el-Hamdânî (ö. 357/968) gibi eski Arap şiirinin meşhur şairlerinin hem de Mahmûd Sâmî el-Bârûdî, Ahmed Şevkî ve Halîl Mutrân gibi yeni Arap şiirinin önemli temsilcilerinin şiirlerini okumuş ve onların şiirlerinden etkilenmiştir.²² Bununla birlikte o, yaşadığı dönemde kendine has üslûbuyla söylediği şiirlerle Mısır edebiyatında romantik şairler içinde özgün şairler arasında kabul edilmiştir. Aynı şekilde onun Batı kültürüne olan vukufiyeti de edebî sahada iyi yetişmesinde etkili olmuştur. Shakespeare (ö. 1616), Thomas Gray (ö. 1771), Keats (ö. 1821), Wordsworth (ö. 1850) ve Shelley (ö. 1851) gibi Batı edebiyatının meşhur edip ve şairlerinin eserlerini okuyup tahlil etmiştir.²³ İngilizce ve Fransızca'yı iyi bir şekilde bilmesi neticesinde Batı edebiyatına ait bazı eserlerden birtakım çeviriler yapmıştır. Fransız yazar ve şair Alphonse de Lamartin'e (ö. 1869) ait ünlü "Le Lac" (Göl) adlı şiiri, yine Romantizmin temsilcilerinden Fransız şair ve yazar Alfred de Vigny'e ait bir şiiri Fransızcadan, İngiliz şair ve yazar Thomas Hood'un (ö. 1845) "The Bridge of Sighs" (Ah Çekişler Köprüsü) adlı şiirini İngilizceden Arapçaya çevirmiştir.²⁴ Ayrıca Romantik akımın en önemli şairlerinden biri olan Sheely'nin, "Ode to the West Wind" (Batı Rüzgârına Övgü) şiirini çevirmiştir.²⁵ İbrâhîm Nâcî, yapmış olduğu bu çevirilerle Batılı yazar ve şairleri Arap edebiyat dünyasına tanıtmıştır.

İbrâhîm Nâcî, *Leyâlî'l-Kâhire* isimli dîvânının önsözünde şiirin kendi anlam dünyasında hangi manaya geldiğini şöyle izah etmiştir: "Bana göre şiir, hayata açılan ve sonsuzluğa hatta sonsuzluğun ötesine baktığım bir penceredir. Şiir soluduğum havadır. Dertler bana

¹⁹ Dayf, *el-Edebü'l-'Arabiyyi'l-mu'âsir fî Mısır*, 155.

²⁰ Şirin, "Mısırlı Romantik Bir Şair: İbrâhîm Nâcî", 347.

²¹ Eserleri hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Tevfik, *İbrâhîm Nâcî el-A'mâlu's-si'riyye'l-muhtâra*, 331-350; Şirin, *İbrâhîm Nâcî'nin Münâsebât Şiirleri*, 33-35.

²² Nâcî, *Dîvânü İbrâhîm Nâcî*, 346-347; 'Uveyda, *İbrâhîm Nâcî şâ'iru'l-atlâl*, 80-81.

²³ 'Uveyda, *İbrâhîm Nâcî şâ'iru'l-atlâl*, 81; Şirin, "Mısırlı Romantik Bir Şair: İbrâhîm Nâcî", 335.

²⁴ Şirin, *İbrâhîm Nâcî'nin Münâsebât Şiirleri*, 15-16.

²⁵ Adalar, "Apollo Grubu: Bir Modern Arap Şiir Ekolü", 74.

ağır geldiği zaman; onunla ruhumun yaralarını tedavi ettiğim merhemdir. İşte bu şiirimdir.”²⁶

Tıp tahsili görüp ömrünü doktorluk yaparak geçiren İbrâhîm Nâcî, doktorluk ve şairliği aynı anda başarılı bir şekilde sürdürmüştür. Bu hususta kendisi şöyle demektedir: “Biri tabiplik diğeri de şairlik olmak üzere iki kalple yaratıldım.”²⁷ *Verâu'l-Gamâm* isimli dîvânının yayımlanması akabinde, arkadaşları tarafından 1934 yılında düzenlenen bir kutlama töreninde söylediği kasidede geçen aşağıdaki beyitlerde tıp ile şiiri karşılaştırarak şiiri, ruhların devası tıbbî da bedenlerin devası olarak şöyle tasvir etmiştir:²⁸

وَالنَّاسُ تَسْأَلُ وَالْمَوَاجِسُ جَاءَ   طِبٌّ وَشَعْرٌ كَيْفَ يَنْفَتَانِ؟
الْشَّعْرُ مَرْحَمَةُ النُّفُوسِ وَسِرُّهُ   هِبَةُ السَّمَاءِ وَمَنْحَةُ الدِّيَانِ
وَالطَّبُّ مَرْحَمَةُ الْجِسْمِ وَنَبْعُهُ   مِنْ ذَلِكَ الْفَيْضِ الْعَلِيِّ الشَّانِ

İnsanlar sayısız kuşkuyla soruyor: Tıp ve şiir birbirine nasıl uyar?

Şiir, ruhların rahmeti ve sırrıdır; gökyüzünün ihsanı, Allah hediyesidir.

Tıp, kaynağı Şanı Yüce Allah'tan taşan bedenlerin merhametidir.

İbrâhîm Nâcî, şiirin kaynağı olarak ruhunu ve gönlünü görmekte ve şiirin kalbinden dilediği şekilde taşıp aktığını şöyle ifade etmektedir:²⁹

يَا أَيُّهَا الشَّعْرُ الَّذِي نَطَقْتُ بِهِ   رُوحِي وَفَاضَ كَمَا يَشَاءُ جَنَانِي
يَا سَلُوتِي فِي الدَّمْرِ يَا قِيْثَارِي   مَا لِي أَرَاكَ عَبِيسَةَ الْأَلْحَانِ؟

Ey ruhumun söylediği ve gönlümden dilediği gibi taşan şiir;

Ey yaşamdaki avuntum! Ey gitarım! Ne haldeyim, seni melodilere tutsak görüyorum?

Yine başka bir kasidesinde şiiri, farklı müzik aletlerine benzeterek onu önceki ümmetlerin yaşadıklarını bize anlatan, mazinin sırlarını fısıldayan bir vasıta olarak görmektedir. Şiiri yaşamın bir şarkısı olarak tasavvur ederek melodilerden taşıp aktığını ifade etmektedir. Ayrıca onun için şiir, hayatın sevincini ve hüznünü tadan şairin inlemelerini dile getirmektedir. Bütün bunları aşağıdaki şiirinde şöyle belirtmiştir:³⁰

²⁶ İbrâhîm Nâcî, *Şi'ru İbrâhîm Nâcî el-A'mâlü'l-Kâmile* (Kahire: Dârü's-Şurûk, 1996), 7.

²⁷ Zâde - el-Buhâtî, “es-Sûratu's-Şi'riyye fî Kasîdeti'l-Atlâl İbrâhîm Nâcî”, 761.

²⁸ Nâcî, *Şi'ru İbrâhîm Nâcî el-A'mâlü'l-Kâmile*, 183.

²⁹ Nâcî, *Dîvânü İbrâhîm Nâcî*, 318.

³⁰ Reşîd Alî el-'Ubeydî, *el-Edebü ve mezâhibü'n-nakd fih* (Bağdat: Matba'atu't-Tefîd, 1954), 59.

إِنَّمَا الشَّيْءُ مَعْرُومٌ مَزْمُورٌ   قَدْ حَكَا قِصَّةَ الْأُمَمِ
هُوَ قَيْئَارُهُ الْعَزْمَا   نِ وَيَجْهَوَاهُ مِنْ قَدَمِ
هُوَ أَنْثَى دُودُهُ الْحَيَا   وَفَيْضُ مَنْ النَّعْمِ
هُوَ أَهَاتُ شَاعِرٍ   عَرَفَ الْخَبِيبَ وَالْمِ

Şiir, milletlerin hikâyesini anlatan bir teftir.

O, zamanın bir gitarı ve geçmiş zamanların fısıltısıdır.

O, hayatın şarkısı ve nağmelerden bir akıştır.

O, aşkı ve acıyı bilen şairin iniltileridir.

Aşağıdaki beyitte ise şiiri adeta meyveleri olgunlaşmış güzel bir bahçeye benzeterek onun hoş kokusunun cennet kokularından olduğunu şöyle dile getirmiştir:³¹

الشَّيْءُ مَعْرُومٌ رَوْضٌ يَزِيحُ وَعَبِيرُهُ   سَارَ إِلَيْنَا مِنْ عَبِيرِ الْجَنَّةِ

Şiir, (meyvesi) olgunlaşmış bir bahçe ve güzel kokusu cennet rayihalarından bize gelir.

Aşk şairi olarak da tanınan İbrâhîm Nâcî'nin şiirlerinde en çok işlenen konulardan biri aşk teması olmuştur. Şiirinin çoğunluğunu kendi aşk deneyimleri oluşturmuştur. Aşk şiirlerinde ona ün kazandıran temel husus, aşk duygusunu özgürce dile getirmesi ve kadın özlemi olmuştur. Aşk temalı şiirlerinde gençlerin dile getiremediği duyguları sanata dönüştürerek ifade etmiştir. Hassas bir kişiliğe sahip olan şairin bu niteliği şiirlerinin ahengine önemli bir katkı sağlamıştır. Hislerini büyük bir coşkunlukla şiirine katması, şiirlerinin akıcılık ve ahengini artırmıştır. Şiirlerinde duygularını dizginlememesi, onun duygu boyutunda hakikate ulaşmasını sağlamıştır. Yapmacılıktan uzak bir şekilde dile getirdiği duyguları, şiirini tamamen samimi ve orijinal kılmıştır.³²

İbrâhîm Nâcî şiirlerinde kökleri klasik Arap mirasına dayanan geleneksel tema ve imgeleri ustaca kullanmıştır. Erken yaşlarda şiirlerini okuduğu Câhiliye şairlerinden büyük oranda etkilenmiştir. Zira eski Arap şiirinde sıkça rastlanan دُرُون (Durun) lafzını şiirlerinde görmekteyiz.³³ Aynı şekilde Câhiliye şiirinde kasidenin giriş bölümünde yer alan أَطْلَال (Kalıntılar) kelimesi adeta İbrâhîm Nâcî ile özdeşleşmiştir. Öyle ki o, شَاعِرُ الْأَطْلَال (Kalıntılar Şairi) adıyla anılır olmuştur. Bunun nedeni ise bu çalışmada değerlendireceğimiz *Leyâlî'l-*

³¹ Ahmed Hamîd Kerîm, "el-Hüznü ve't-Teşüümü fî Şi'ri İbrâhîm Nâcî", *Mecelletü Külliyyeti'l-'Ulûmi'l-İslâmiyye* 41/1 (Mart 2015), 542.

³² Şirin, *İbrâhîm Nâcî'nin Münâsebât Şiirleri*, 24-25.

³³ Nâcî, *Şi'ru İbrâhîm Nâcî el-A'mâlü'l-Kâmile*, 188.

Kâhire isimli dîvânında yer alan *el-Atlâl* isimli meşhur şiiridir.³⁴ Bu şiir müzisyen Riyâd es-Sunbâtî (ö. 1981) tarafından bestelemiş olup İbrâhîm Nâcî'nin vefatından 13 yıl sonra 1966 yılında Mısırlı meşhur sanatçı Ümmü Külsûm (ö. 1975) tarafından giriş bölümü değiştirilip kısaltılarak seslendirilmiş ve Arap dünyasında büyük bir yankı uyandırmıştır.³⁵ İbrâhîm Nâcî'nin sadece *el-Atlâl* şiiri şarkıya dönüştürülmemiştir; bazı diğer şiirleri de bestelenmiş ve ünlü sanatçılar tarafından seslendirilmiştir. Vefatından sonra Mısırlı meşhur müzisyen Muhammed 'Abdülvehhâb (ö. 1991) الحريف (Sonbahar) kasîdesinden bazı beyitleri seçerek القيثارة (Gitar) ismiyle 1954 yılında seslendirmiştir. Yine Mısırlı ünlü sanatçı Necât Alî Sıyâm, onun الوداع (el-Vedâ') kasidesinden bestelenen bazı beyitleri 1954 yılında şarkı olarak söylemiştir.³⁶

Modern Mısır şiirinin romantik şairlerinin öncülerinden olan İbrâhîm Nâcî, Mısır'da şiirin dilini sadeleştirerek yenileştirmiştir. Onun ellerinde şiir, yeniliğe ve sadeliğe kavuşmuştur. Serbest nazımdan yana bir tavır sergilemiş olsa da klasik Arap şiirinden bütünüyle kopamamış ve tüm şiirlerini kafiyeleli bir şekilde yazmıştır. Doğaçlama şiirlerinde dahi kafiyeleli vazgeçmemiştir. Şiirlerinin hepsi kaside formunda olmayıp onlar arasında rubâ'îler ve kafiye çeşitlemesine dayanan şiirler de bulunmaktadır.³⁷

İbrâhîm Nâcî çeşitli münasebetlerle mersiye, methiye, hiciv, tebrik ve mizah temalı şiirler söylemiştir. Bunlar genellikle yaşadığı dönemdeki şairler, edipler ve devlet teşkilatı içindeki yüksek makamlı kişiler hakkındadır. 'Abdümü'tî el-Hemşerî, 'Abdülvâhid el-Vekîl, Muhammed b. Hüseyin el-Hirâvî, Antûn b. Cümeyyil, Ahmed Şevkî, Halîl Mutrân gibi şiirlerinden etkilendiği ve sevdiği şairler için mersiyeler söylemiştir.³⁸ Mısır Sağlık Bakanı İbrâhîm 'Abdülhâdî gibi üst düzey yöneticiler, Doktor Alî İbrâhîm, 'Abdülhamîd Bâşâ 'Abdülhak gibi meslektaşları ve şairler hakkında methiyeler söylemiştir.³⁹ Şairin 'Abdülhamîd isimli bir kişi olmak üzere, bir şairin hicvi başlıklı bir de bir kadının kocasına yazmış olduğu az sayıda hiciv tarzında söylenmiş şiiri vardır.⁴⁰ İbrâhîm Nâcî farklı temalı bu şiirlerinin bir bölümünü toplantılarda, törenlerde ve çeşitli vesilelerle düzenlenen özel günlerde söylemişken bir bölümünü de Apollo Dergisi'nde kaleme almıştır.⁴¹

³⁴ Şirin, *İbrâhîm Nâcî'nin Münâsebât Şiirleri*, 26.

³⁵ Gâzî 'Abdurrahmân el-Kasayyubî, *Mea Nâcî ve Meahâ* (Amman: Matba'atu'l-Câmi'ati'l-Ürdüniyye, 1999), 13; Zâde - el-Buhâtî, "es-Sûratu's- Şi'riyye fî Kasîdeti'l-Atlâl İbrâhîm Nâcî", 760.

³⁶ Zâde - el-Buhâtî, "es-Sûratu's- Şi'riyye fî Kasîdeti'l-Atlâl İbrâhîm Nâcî", 763.

³⁷ Dayf, *el-Edebü'l-'Arabiyyi'l-mu'âsir fî Mısır*, 161; Şirin, *İbrâhîm Nâcî'nin Münâsebât Şiirleri*, 32.

³⁸ Nâcî, *Şi'ru İbrâhîm Nâcî el-A'mâlü'l-Kâmile*, 117-118, 119, 121-122, 129-130, 407-408, 529.

³⁹ Nâcî, *Şi'ru İbrâhîm Nâcî el-A'mâlü'l-Kâmile*, 123, 125-127, 131-133.

⁴⁰ Nâcî, *Şi'ru İbrâhîm Nâcî el-A'mâlü'l-Kâmile*, 189, 191, 413.

⁴¹ Şirin, "Mısırlı Romantik Bir Şair: İbrâhîm Nâcî", 350.

2. el-Atlâl Şiirinin Ele Aldığı Ana Temalar

İbrâhîm Nâcî'nin *Leyâlî'l-Kâhire* isimli dîvânında geçen *el-Atlâl* şiiri, toplam 130 beyitten oluşmaktadır. Şiirde aşkın şair tarafından nasıl algılandığı, zaman olgusunun nasıl ilerlediği ve doğa imgelerinin nasıl işlendiği temaları öne çıkmaktadır.

2.1. Aşk

Şair, *el-Atlâl* şiirinde aşkın daha çok trajik yönlerine odaklanmaktadır. Onun şair için ifade ettiği duygular, aşkın acımasız ve talihsiz sonuçlarını ön plana çıkarmaktadır. Aşk, bu şiirde idealize edilmekten çok insanı tüketen, bazen ona anlamsız gelen bir deneyim olarak tasvir edilmektedir. Şiirde geçen ifadeler, aşkın getirdiği hayal kırıklığı, pişmanlık ve elem duygularını vurgulamaktadır. Aşkın kaçınılmaz acısı, belirsizliği ve insana yaşattığı karmaşık hisler şiirin önemli bir teması olarak kendini göstermektedir. Şu beyitler konuya ışık tutması açısından misal olarak verilebilir:⁴²

كَانَ صَرْحاً مِنْ خَيَالِ فَهْوَى	يَا قُودِي رَجِمَ اللَّهُ الْهَوَى
وَإِوِ عَيِّي طَالَمَا الدَّمْعُ رَوَى	إِسْقِي وَاشْرَبْ عَلَى أَطْلَالِهِ
هَمَّ تَوَارَوْا أَبَدًا وَهُوَ انْطَوَى	وَبَسَاطاً مِنْ نَدَامَى حُلْمِ
خَطَّتْ تَاجِي وَهَدَّتْ مَغْبَدِي	وَيُحْهَا لَمْ تَذَرْ مَاذَا خَطَّتْ
يَا يَبَاباً مَا بِهِ مِنْ أَحَدِ	يَا حَيَاةَ الْيَائِسِ الْمُنْفَرِدِ
إِنِّي أُعْطِيتُ مَا اسْتَبَقَيْتُ شَيْ	أَعْطِني حُرِّيَّ أَطْلِقْ يَدَيَّ
لَمْ أَبْقِيهِ وَمَا أَبْقَى عَلَيَّ	أَوْ مِنْ قَيْدِكَ أَذْمَى مِغْصَمِي
وَالْأَمَّ الْأَشْرُ وَالْذُّنْيَا لَدَيَّ	مَا اخْتِطَاطِي بِغُهُودٍ لَمْ تَصُنْهَا
وَإِهْيَاتِ كَحَيُوطِ الْعَنْكَبُوتِ	وَرَأَتْ عَيْنِي أَكْاذِيبَ الْهَوَى
وَعَلَى نَابِكَ آمَالُ ثَمُوتِ	عِنْدَ أَقْدَامِكَ ذُنْبَا تَنْهَى
جَدَّ بِالْيَدِّ الْغَارِ جُرْحِ	وَإِذَا مَا أَلْتَأَمَ جُرْحِ
رُدَّ مَفْهُوراً وَبِالْحِظِّ ارْتَطَمَ	يَا نِدَاءَ كَلَمَا أُرْسَلْتُهُ

⁴² Nâcî, Şi'ru İbrâhîm Nâcî el-A'mâlü'l-Kâmile, 42-47.

عَادَ لِي وَهُوَ نَوَاحٍ وَنَدَمَ

وَوَافاً مِنْ أَعْرَافِ الْمَيِّ

Ey kalbim! Allah merhamet etsin o aşka. Hayalden bir saraydı, yıkıldı gitti.

Aşkın kalıntıları üzerine beni sula ve gözyaşların aktığı sürece anlat bana.

Onlar sonsuza kadar kayboldu, o da içine kapandı. Bir hayalin pişmanlıklarıyla dokunmuş bir kilim gibi.

Yazık ki neyi paramparça ettiğini bilmedi, tacımı kırdı ve mabedimi yıktı.

Ey umutsuz yalnız hayat! Ey hiç kimsenin olmadığı harabe!

Bana özgürlüğümü ver, ellerimi serbest bırak, ben her şeyi verdim ve hiçbir şey bırakmadım.

Ah! Bu (aşk) zinciri bileğimi kanatıyor. Neden o beni bırakmadığı halde ben onu bırakıyorum?

Korumadığın sözlere neden bağlı kalayım ki? Esaret, nereye kadar ve dünya benim olsa ne yazar!

Gözlerim örümcek ağıları gibi aşkın zayıf yalanlarını gördü.

Ayaklarının önünde dünya sona eriyor ve kapıda umutlar ölüyor.

Bir yara kapansa bile, hatıralarla yeniden açılır başka bir yara.

Ey her çağrımda mağlup bir halde geri dönen ve kadere çarpan ses!

Ey bana bir ağıt ve pişmanlık olarak geri dönen arzu nağmelerinin haykırışı!

Aşkın kalıntıları üzerine beni sula ve gözyaşların aktığı sürece anlat bana. dizesiyle şair, aşkın sona ermesiyle beraber iç dünyasında bıraktığı yıkımı ifade etmiştir. Bu dizede, aşkın sona ermesine rağmen etkisinin devam ettiği vurgulanmıştır. Burada aşkın, şair üzerinde geride bıraktığı hatıralarla yaşadığına dair bir vurgu bulunmaktadır. Hatıralar, zamanla silinmek yerine sürekli bir elem kaynağı hâline gelmiştir. Şair, sevdiği kişiye kavuşamamanın acısını hissetmekle kalmamış aynı zamanda geçmişin gölgesinde de sıkışıp kalmıştır. Bu dizeyle bağlantılı olarak şu beyit de dikkat çekicidir: *Bir yara kapansa bile, hatıralarla yeniden açılır başka bir yara.* Bu beyit, aşkın bireyde açtığı duygusal yaraların kalıcı olduğunu, zamanın onları iyileştirmek yerine daha da derinleştirdiğini vurgulamaktadır.

Diğer yandan şair, aşkın ona verdiği iç dünyasındaki yıkıcı hasarı şu dizelerle açıkça dile getirmiştir: *Yazık ki neyi paramparça ettiğini bilmedi, tacımı kırdı ve mabedimi yıktı.* Bu dizede kullanılan “tac” ve “mabet” metaforları son derece anlamlıdır. Zira tac metaforu, bireyin onurunu, gücünü ve değerini temsil ederken mabet metaforu ise insanın ruhsal dünyasını ve inançlarını simgelemektedir.

Şairin aşkı, bir esaret olarak algıladığı şu dizelerde açıkça görülmektedir: *Bana özgürlüğümü ver, ellerimi serbest bırak, ben her şeyi verdim ve hiçbir şey bırakmadım. / Ah! Bu (aşk) zinciri bileğimi kanatıyor. Neden o beni bırakmadığı halde ben onu bırakıyorum?* Bu beyitlerde, aşkın birey üzerinde nasıl bir esaret yarattığı ifade edilmektedir. Aşk, bireyin

tüm benliğini ele geçiren, onu kendinden koparan bir bağ hâline gelmiştir. Şair, özgürlüğünü istemekte ancak duygusal bağılılığından kurtulamadığını vurgulamaktadır. Bu çelişkili durum, aşkın birey üzerindeki sevilenden uzaklaşmanın imkânsız oluşu ile ona duyulan bağılılığın büyük bir acı kaynağına dönüşmesi arasındaki tutarsızlığı ortaya koymaktadır.

Şiirin ilerleyen bölümlerinde aşkın aldatıcı ve sahte bir yapıya sahip olduğu ise şöyle vurgulanmaktadır: *Gözlerim örümcek ağları gibi aşkın zayıf yalanlarını gördü. / Ayaklarının önünde dünya sona eriyor ve kapında umutlar ölüyor.* Bu dizelerde aşk, geçmişte kutsal bir duygu olarak görülse de sonradan yalanlarla dolu olduğu fark edilen bir olgu hâline gelmiştir. Aşka duyulan inanç, bir noktada yerini hayal kırıklığına bırakmıştır. Zira aşka dair umutlar, sevginin kapısında ölüp gitmektedir. Bu noktada, şairin aşkın gerçek doğasını sorguladığını söylemek mümkündür. Aşk, bir zamanlar kutsal ve erişilmez bir his olarak kabul edilirken zamanla onun hakikatte zayıf ve geçici olduğu anlaşılmıştır.

Şairin aşkı genel olarak bu şekilde tasvir etmesi, onun güzelliği ve büyüğü kadar, beraberinde getirdiği zorluklar ve acılarla da yüzleşmemiz gerektiğini göstermektedir. Aşk, şiirde bir ideal olarak değil, daha çok bir gerçeklik ve insan ruhuna ızdırap veren bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Aşkın yüceltilmesinden ziyade, şairin aşkın elem verici yönünü ve duygusal yükünü ele alıp onun insan hayatındaki karmaşık ve çoğu zaman üzücü, keder ve acı ile dolu etkilerini anlatması, şiire derin bir melankoli havası katmaktadır.

2.2. Zaman

Şiirde zamanın akışı, geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman arasındaki karmaşık ve acı verici bir ilişki üzerinden işlenmektedir. Şair, zaman kavramını duygusal bir derinlikle ele alarak hem zamanın geçişinin acılarını hem de geleceğin belirsizliğini vurgulamaktadır. İşte şiirde bu üç zaman dilimi arasındaki ilişki, zamanın ileriye doğru giden klasik seyriyle değil daha çok içerisinde acı ve hüznü barındıran döngüsel yapısıyla tasvir edilmektedir. Bu temaya şu beyitler örnek olarak verilebilir:⁴³

كَانَ صَرْحاً مِنْ خَيْالٍ فَهَوَى

يَا فُؤَادِي رَجَمَ اللَّهُ الْهَوَى

أَيْنَ مَعْضِي هَارِبٌ مِنْ ذِمِّهِ

لَيْتَ شِعْرِي أَيْنَ مِنْهُ مَهْرِي

بِمَا عَذَّبَ الْمَنَادَةَ رَقِيقُ

لَيْتَ أَنْسَاكَ وَقَدْ أَغْرَيْتَنِي

بِالَّذِي الشُّبَّهَ فَأَذْمَنْتُ الطُّمُوحَ

لَيْتَ أَنْسَاكَ وَقَدْ أَغْرَيْتَنِي

⁴³ Nâcî, Şi'ru İbrâhîm Nâcî el-A'mâlü'l-Kâmile, 42-47.

يَا هَا مِنْ قِمَمٍ كُنَّا بِهَا	تَلَّاقَى وَيَسْرُرُنَا نُبُوحُ
نَسْتَشْفُ الْعُيُوبَ مِنْ أُتْرَاجِهَا	وَرَى النَّاسَ ظِلَالًا فِي السُّمُوحِ
أَلَمَخِ الدُّنْيَا بِعَيْنِي سَمِيمٍ	وَأَرَى حَوْلِي أَشْبَاحَ الْمَلِكِ
دَهَبَ الْعُمُرُ هَبَاءً فَادَّعَى	لَمْ يَكُنْ وَعْدُكَ إِلَّا شَبَحًا
صَفْحَةً قَدْ دَهَبَ الدُّفْرُ بِهَا	أُتْبِتَ الْحُبَّ عَلَيْهَا وَتَحَا
أَيْنَ مِنْ عَيْنِي حَبِيبَ سَاحِرٍ	فِيهِ نُبْلٌ وَجِلَالٌ وَحَيَاءُ
أَيْنَ مِنِّي مَجْلِسَ أَنْتَ بِهِ	فِتْنَةٌ تَمُتُ سَنَاءً وَسَمَى
وَمِنْ الشُّوقِ رَسْمٌ بَيْنَنَا	وَلَدَيْتُمْ قَدَمَ الْكَاسِ لَنَا
أَمَرْتَنَا فَعَصَيْنَا أَمْرَهَا	وَأَبَيْنَا الدُّلَّ أَنْ يَغْشَى الْجِبَاهُ
حَكَمَ الطَّاعِي فَكُنَّا فِي الْعُصَاةِ	وَطَرِدْنَا خَلْفَ أَشْوَارِ الْحَيَاةِ
يَا لَمَنْفِيئَيْنِ ضَلَالًا فِي الْوُغُورِ	دَمِيًا بِالشُّؤْكِ فِيهَا وَالصُّخُورِ
يَا حَبِيبًا رُزْتُ يَوْمًا أَنْكُهُ	طَائِرَ الشُّوقِ أُنْغِي أَلْمِي
وَأَنَا مُرْتَقِبٌ فِي مَوْضِعِي	مُرْتَفِعُ السَّمْعِ لِيَوْفِعَ الْقَدَمِ
هَذَا أَنَا جَعْتُ دُمُوعِي فَاغْفُ عَنْهَا	إِنَّمَا قُبْلَكَ لَمْ تُبْدَلْ لِحَيِّ
لَيْتَ شِعْرِي أَيُّ أَخْدَاتٍ جَرَتْ	أَنْزَلْتَ رُوحَكَ سَجْنًا مُوَصَّدَا
وَرَأْتُ عَيْنِي أَكْاذِيبَ الْهَوَى	وَإِهْيَاتِ كَخِيوطِ الْعَنْكَبُوتِ
عِنْدَ أَقْدَامِكَ دُنْيَا تَنْتَهِي	وَعَلَى بَابِكَ آمَالٌ تُمُوتُ
وَلَكَ الْحَقُّ لَقَدْ غَايَسَ الْهَوَى	فِي طِفْلًا وَتَمَّ لَمْ يَغْمَلِ
يَسْمَعُنِي لِي وَفَائِي عَوْدَةً	وَالْهَوَى الْمَجْرُوحُ يَأْنِي أَنْ نَعُودَا
أَيْهَا الْجَبَّارُ هَلْ	تُصْنَعُ مِنْ أَجْلِ امْرَأَةٍ

ذَاتِ يَوْمٍ بَعَثْنَا عِزَّ الْقَاءِ

رَجَا بَعَثْنَا أَفَادَارَنَا

Ey kalbim! Allah merhamet etsin o aşka. Hayalden bir saraydı, yıkıldı gitti.

Keşke bilseydim ondan kaçacak yeri, zamanı ve kanından nasıl kaçıp gideceğimi.

Seni unutmuyacağım! Beni baştan çıkardın tatlı ve güzel sözlerinle.

Seni unutmuyacağım! Beni baştan çıkardın, yüksek zirvelerle hırs bağımlısı oldum.

Ne güzel zirvelerde buluşuyorduk ve sırlarımızı birbirimize fısıldıyorduk.

O zirvelerden geleceği sezerdik ve insanları vadilerde gölgeler gibi görürdük.

Etrafımda sıkıntı hayaletleri görüyorum. Dünyaya yorgun gözlerle bakıyorum.

Git artık! Verdiğin söz sadece bir hayaldi. Ömür, boşuna geçti.

Zamanın geçip gittiği bir sayfa ve üzerinde silinmiş bir aşk kalmış.

Gözlerimde büyüleyici bir sevgili nerede? Onun içinde asalet, ihtişam ve hayâ vardı.

Senin bulunduğun o meclis benden ne kadar da uzak! Bir güzellik ki tamamlanmış, parlaklık ve ışık dolu.

Aramızda özlem bir elçiydi ve kadehi bize sunan bir arkadaştı.

Alçaklığın alınımıza vurulmasına izin vermedik. Bize emretti, biz emrini çiğnedik.

Zalim hükmetti, biz de asi olduk ve hayat duvarlarının ardına sürüldük.

Ey engebeli arazilerde kaybolmuş iki sürgün! Aksın kanınız dikenler ve kayalar içinde

Ey sevgili! Bir gün bir çalılığa gittim ve özlem kuşu acımı şarkıya döktü.

Ben de yerimde bekliyorum ve adımlarını dikkatlice dinliyorum.

Senden önce kimseye akmamıştı. İşte gözyaşlarım kurudu ve affet onları.

Keşke ne olduğunu bilseydim, ruhun kapalı bir hapiste mi?

Gözlerim örümcek ağıları gibi zayıf aşkın yalanlarını gördü.

Ayaklarının önünde dünya sona eriyor ve kapıda umutlar ölüyor.

Haklısın! Aşk, bende çocukça yaşadı ve akılsızca büyüdü.

Yara almış aşk ise istemiyor dönmemizi. Sadakatimin dönmesini diliyor.

Ey kudretli insan! Bir kadın için mi yıkılacaksın?

Belki de kaderlerimiz bir gün bizi bir araya getirir, görüşmenin zorlaştığı o gün.

Ey kalbim! Allah merhamet etsin o aşka. Hayalden bir saraydı, yıkıldı gitti. / Git artık! Verdiğin söz sadece bir hayaldi. Ömür, boşuna geçti. gibi beyitlerdeki ifadelerle, şair geçmişe yönelik bir

hayal kırıklığı ve pişmanlık duygusunu dile getirmektedir. Geçmiş, şairin gözünde harap olmuş ve boşa harcanmış bir zaman dilimi olarak görülmektedir. Burada geçmiş, umutların ve hayallerin gerçekleşmediği acı dolu bir dönem olarak betimlenmektedir. Şiirde şimdiki zaman ise, genellikle bir boşluk ve anlamsızlık hissiyle tasvir edilmektedir. Mesela *Ey engebeli arazilerde kaybolmuş iki sürgün! / Aksın kanınız dikenler ve kayalar içinde*. beytinde geçen *kaybolmuş iki sürgün* metaforu, şairin şu anki varoluşunu yalnızlık içinde ve kaybolmuş bir şekilde yaşadığını göstermektedir. *Keşke ne olduğunu bilseydim, ruhun kapalı bir hapiste mi?* beyti, şairin şimdiki zamandaki ruh halini tanımlamaktadır. Bu ruh hali, şairin şu anki varoluşunu, zamanın anlamını yitirdiği ve kendisinin dış dünyadan yalıtılmış olup olmadığına karar veremediği bir dönem olarak tanımlanmaktadır. *Senin bulunduğun o meclis benden ne kadar da uzak!* beytinde ise şair, geçmişte yaşananların şimdiki zamanda hala devam eden bir etkisi olduğunu ifade etmektedir. Yani geçmişte olanlar, şimdiki zamanı şekillendirmeye devam etmektedir. Şairin gelecek zamana bakışı ise içerisinde biraz umut barındırır da bu umut, belirsizliklerin gölgesinde kalmaktadır. Mesela *Belki de kaderlerimiz bir gün bizi bir araya getirir, görüşmenin zorlaştığı o gün*. beytinde böyle bir durumdan bahsetmek mümkündür. *Ey kudretli insan! Bir kadın için mi yıkılacaksın?* beytiyle de şair burada kendisine hitap ederek aşkın geçmişten gelen acı, ızdırap ve yıkıcı etkisinin geleceğini karartmasına izin vermemesi gerektiğini ifade etmektedir.

Geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman arasındaki ilişki, zamanın acıyı ve yalnızlığı sürekli kıldığı bir kısır döngü gibi görünmektedir. Şair, geçmişin gölgesinde yaşarken, şimdiki zaman ve gelecek, bu gölgenin bir uzantısı olarak varlığını hissettirmektedir. Şiirde zaman, hem geçmişteki kayıpların anısı hem de gelecekteki belirsizlikler nedeniyle şairin altında ezildiği bir yük olarak tasvir edilmektedir. Zamanın bu şekilde ele alınışı, şairin umutsuzluğunu ve hayatının anlamsızlığını daha da vurgulamaktadır. Sonuç olarak zamanın akışı şiirde yoğun bir melankoliyle işlenmekte ve bu üç zaman dilimi arasındaki ilişki, şairin yaşamındaki acının sürekliliğini gösterecek şekilde kurulmaktadır.

2.3. Doğa İmgeleri

Diğer yandan şiirde kullanılan doğa imgeleri, şiirin anlamına derinlemesine katkıda bulunmakta ve şairin his dünyasını yansıtarak okuyucuya yoğun duygu ve düşünceler aktarmaktadır. Doğa, şiirde hem şairin içsel durumunu hem de hayatın geçiciliğini, yalnızlığını ve kederini simgelemektedir. Misal olarak şu beyitleri vermek mümkündür:⁴⁴

نَصَبَ الزُّنْتُ وَمَصَّبَاجِي انْطَفَا

بَارِئًا لَيْسَ يَنْهَدَا عَصْفُهَا

الْأَقْدَامُ أَشْوَاكَ الطَّرِيقُ

أَوْ يَا قِيْلَةَ أَقْدَامِي إِذَا شَكَبَتْ

وَوَرَى النَّاسِ ظِلَالًا فِي السُّمُوحِ

تَسْتَشِفُّ الْعَيْبَ مِنْ أَتْرَاجِهَا

⁴⁴ Nâcî, Şi'ru İbrâhîm Nâcî el-A'mâlü'l-Kâmile, 42-47.

أَنْتِ حَسَنٌ فِي ضَحَاهُ لَمْ يَزَلْ
 وَنَمَانَا الظَّلِي مِنْ رَكْبِ رَحَلْ
 وَبَرَانِي النَّاسُ رُوحاً طَائِراً
 يَا قَفَّاراً لَافِكَاتٍ مَا يَحَا
 أَنْتِ قَدْ صَارَتْ أَمْرِي عَجَبَا
 وَهَبِ الطَّائِرَ عَنْ غَيْثِكَ طَارَا
 هَذِهِ الدُّنْيَا فُلُوبٌ جَدَّتْ
 وَإِذَا مَا قَبَسَ الْقُلُوبَ عَدَا
 كُنْتُ تَدْعُونِي طِفْلاً كَلَّمَا
 لِي نَحْوُ اللَّهَبِ الْأَذَاكِي بِهِ
 نَحْتِ رِيحٍ صَمُوتٌ
 نَوُوحٌ لِلدَّكْرِ
 صَلَّ فِي الْأَرْضِ الَّذِي
 أَيُّ رُوحَانِيَّةٍ تُعْصَرُ
 أَيُّهَا الرِّيحُ أَجَلٌ لَكِنَّمَا
 هِيَ فِي الْعَيْبِ لِقْلِي خِلْتُ

وَأَنَا عِنْدِي أَخْرَانُ الطَّمَلْ
 وَخَبُوطُ النُّورِ مِنْ نَجْمِ أَقْلْ
 وَالْجَوَى يَطْخَعُنِي طَحْنُ الرِّعَى
 مِنْ نَجْمِي يَا سُكُونُ الْأَبَدِ
 كَثُرَتْ جَوْلِي أَطْيَارُ الرُّبَى
 جَعَلْتَ الْمُدْرَانُ وَالْتَّلُجُ أَغَارَا
 خَبَتْ الثُّغْلَةُ وَالْجَمْرُ تَوَارَى
 مِنْ رَمَادٍ لَا تَسْأَلُهُ كَيْفَ صَارَا
 نَارٌ حَيٍّ وَتَنَدَّتْ مُقْلِي
 لَقْنَةُ الْعُودِ إِذَا صَارَ وَفُودَا
 لَا تَزْتَقَاصِي الْمَطَرِ
 وَشَكْتُ لِلْقَمَرِ
 يَنْتَشِدُ أَبْنَاءَ السَّمَاءِ
 مِنْ طَبِئِينَ وَمَاءِ
 هِيَ حَيٍّ وَتَعْلَانِي وَيَأْسِي
 أَشْرَقَتْ لِي قَبْلَ أَنْ تُشْرِقَ نَمْيِي

Ey dinmeyen fırtınalarıyla esen rüzgârlar! Yağım bitti ve lambam söndü.

Ah ayaklarımın tabanlarında toplanan sular! Yolun dikenleri ayaklarımı incittiğinde.

O zirvelerden geleceği sezerdik ve insanları vadilerde gölgeler gibi görürdük.

Sen güneş ışığında asla kaybolmayan bir güzelliğin ve ben bir çocuğun üzüntülerini taşıyorum.

Bir yolcunun kalan gölgesi ve sönmekte olan bir yıldızın ışıkları var.

İnsanlar beni özgür bir kuş misali ruh gibi görüyor, oysa keder beni değirmen taşı gibi öğütüyor.

Ey kurtulanı olmayan yakıcı çöl! Ey sonsuzluğun huzuru!

Sen işimi hayret verici kıldın ve etrafımda tepelerin kuşları çoğaldı.

Kuş yuvasından uçu, göl kurudu ve kar yağdı.

Bu dünyada kalpler donmuş, alev sönmüş ve közler gizlenmiş.

Kalp eğer bir kıvılcım bulursa, külünden nasıl çıktığını sorma!

Beni çocukça çağırırdın her zaman aşkım alevlendiğinde ve gözlerim dolduğunda.

Parlayan ateşe doğru, sanki bir odun parçası gibi yakacak haline geldiğinde.

Yağmur damlalarını dans ettiren şiddetli bir rüzgâr altında.

Hatırlanmak için inledi ve aya şikâyet etti.

Yeryüzünde kayboldu, gökyüzünün evlatlarını arayan.

Hangi maneviyat toprak ve sudan sıkılmış?

Ey rüzgâr! Evet, sen güçlüsün ama benim sevgim, yorgunluğum ve ümitsizliğim senden daha güçlü.

Kalbim gizlilikte yaratıldı ve güneşim doğmadan önce bana doğdu.

Ey dinmeyen fırtınalarıyla esen rüzgârlar! Yağım bitti ve lambam söndü. / Şiddetli bir rüzgâr altında, yağmur damlalarını dans ettiren ve Ey rüzgâr! Evet, sen güçlüsün ama benim sevgim, yorgunluğum ve ümitsizliğim senden daha güçlü. beyitlerinde rüzgâr ve fırtına, şiirdeki en belirgin doğa imgelerindendir. Rüzgâr, genellikle değişim, belirsizlik ve hayatın kontrol edilemez yönlerini simgelemektedir. Fırtına ise bu güçlerin daha şiddetli ve yıkıcı yanını temsil etmektedir. Şair, bu imgeleri kullanarak iç dünyasında yaşadığı çalkantıları, kararsızlıkları ve duygusal savrulmaları vurgulamaktadır. Aynı zamanda, rüzgârın gücüne karşı koyan bir sevgi ve ümitsizlik duygusu da ifade edilmektedir. Bu da şairin aşk ve umutsuzluk arasında gidip gelen duygusal durumunu yansıtmaktadır.

Bu dünyada kalpler donmuş, alev sönmüş ve közler gizlenmiş. / Kalp eğer bir kıvılcım bulursa, külünden nasıl çıktığını sorma! / Beni çocukça çağırırdın her zaman aşkım alevlendiğinde ve gözlerim dolduğunda. ve Parlayan ateşe doğru, sanki bir odun parçası gibi yakacak haline geldiğinde. beyitlerinde ateş; tutku, arzu ve hayat enerjisini simgelerken, aynı zamanda yakıcı ve yıkıcı bir güç olarak da karşımıza çıkmaktadır. Şair, aşkı bir yandan hayat veren bir alev gibi betimlerken, diğer yandan tüketici ve yok edici bir güç olarak da tasvir etmektedir. Alevlerin sönmesi, aşkın ya da yaşamın son bulmasını, umudun tükenmesini anlatmaktadır. Bu imgeler, şairin aşkın iniş çıkışlarına karşı hissettiği karmaşık duyguları ortaya koymaktadır.

O zirvelerden geleceği sezerdik ve insanları vadilerde gölgeler gibi görürdük. / Sen, güneş ışığında asla kaybolmayan bir güzelliğin ve ben bir çocuğun üzüntülerini taşıyorum. / Bir yolcunun kalan gölgesi ve sönmekte olan bir yıldızın ışıkları var. gibi beyitlerde geçen gölge ve ışık imgeleri; varlık ile yokluk ve umut ile umutsuzluk arasındaki ikilemi simgelemektedir. Şair, gölge imgeleriyle hayatın belirsizliğini, geçiciliğini ve zamanın kaçınılmaz etkilerini ifade

ederken; ışıık imgeleriyle anlık aydınlanmalar ve ümit kırıntılarını anlatmaktadır. Işığın kaybolması, umudun yitilmesi ya da yaşam enerjisinin sönmesi anlamına gelirken; ışığın varlığı, umut ve dirilişin bir işareti olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnsanlar beni özgür bir kuş misali ruh gibi görüyor, oysa keder beni değirmen taşı gibi öğütüyor. / Sen işimi hayret verici kıldın, etrafımda tepelerin kuşları çoğaldı. ve Kuş yuvasından uçtu, göl kurudu ve kar yağdı. beyitlerinde geçen kuşlar; özgürlük ve içsel arayışı temsil etmektedir. Şair, kuş imgelerini kullanarak bir yandan özgürlüğe duyduğu özlemi, diğer yandan bu özgürlüğün getirdiği yalnızlık ve bilinmezliği anlatmaktadır. Kuşların uçması, özgürlüğe kavuşmayı ve belki de ölümlle gelen bir kurtuluşu simgelerken; doğadaki diğer imgeler, yaşamın sürekliliğini ve insanın bu döngü içindeki yerini sorgulamaktadır.

Şair, doğanın gücüyle içsel dünyasını ifade ederek okuyucuya etkili bir deneyim sunmaktadır. Hayatın geçiciliği, arzuların tatminsizliği ve insanın doğa karşısındaki acizliği şiirin derinlerinde yankılandığı bu imgelerle daha güçlü bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Sonuç

İbrâhîm Nâcî, Modern Mısır şiirinin önemli şahsiyetlerinden biri olarak kabul edilmekte olup kültürlü bir ailede yetişmiştir. Erken bir yaşta şairlik yeteneği ortaya çıkan İbrâhîm Nâcî'nin edebiyata yönelmesinde babasının mühim rolünün olduğu görülmektedir. Babası onu hem Klasik Arap şiirinin önemli şairlerinin dîvânlarını hem de Batı edebiyatının seçkin edip ve şairlerinin eserlerini okumaya yönlendirmiştir. Böylece o, Doğu ve Batı edebiyatının temel kaynaklarından beslenmiştir.

İbrâhîm Nâcî'nin edebî hayatının dönüm noktalarından biri de Apollo Cemiyeti'nin kurulmasıyla başlamıştır. Modern Mısır şiirinin yenileşme sürecinde kritik bir dönüm noktası olan Apollo Cemiyeti, romantik bir edebiyat anlayışını benimsemiştir. İbrâhîm Nâcî, Apollo Cemiyeti'nin politikaya mesafeli duran ve sosyal konulara ilgi göstermeyen karakteristik bir temsilcisi olmuştur. İbrâhîm Nâcî'nin şiirlerinin ve edebî çalışmalarının Apollo Dergisi'nde yayımlandığı zamanlar, onun en mutlu olduğu dönemlerden biri olarak görülmüştür. Apollo Dergisi'nin çıkarılmasında ve yayımlanmasında aktif bir rol oynamış olup bu derginin öne çıkan yazarlarından biri olmuştur.

Diğer yandan çalışmanın önemli bir kısmını oluşturan *el-Atlâl* isimli şiirde şair, imgelerle dolu bir dünya var etmeye çalışmış ve okuyucuyu da bu dünyanın içine çekmeyi başarmıştır. Nâcî'nin şiirindeki aşk, zaman olgusu ve doğa imgeleri gibi temel konular, onun şiirine hâkim olan ana temalardır. Şiirde kullanılan bu temalar, şairin duygusal durumunu ve içsel çatışmalarını güçlü bir şekilde yansıtmıştır. Zira şairin zihin dünyasında aşk denilince hayal kırıklığı ve yoğun bir pişmanlık hissi uyanmaktadır. Ayrıca şiirde zaman olgusu, geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanın birbirine karıştığı bir sarmal olarak betimlenmektedir. Şiirde kullanılan doğa imgeleri ise onun iç dünyasındaki savrulmaları ve çatışmaları sembolize etmektedir. Mesela kuş teması, şairin özgürlük özlemini vurgularken, fırtına ve rüzgâr gibi dinamik doğa olayları, duygusal kargaşayı ve sürekli

değişen hisleri simgelemektedir. Hassas bir kişiliğe sahip olan şairin duygularını özgürce dile getirmesi şiirlerinin ahengine önemli bir katkı sağlamıştır.

İbrâhîm Nâcî, kendine özgü üslûbu ile Mısır'da şiirin dilini sadeleştirerek yenileştirmiştir. Onun ellerinde şiir, yeniliğe ve basitliğe kavuşmuştur. Serbest nazımdan yana bir tavır sergilemiş olsa da Klasik Arap şiirinden bütünüyle kopamamış ve tüm şiirlerini kafiyeyle bir şekilde yazmıştır. Doğaçlama şiirlerinde dahi kafiye den vazgeçmemiştir. Şiirlerinin hepsi kaside formunda olmayıp onlar arasında rubâîler ve kafiye çeşitlemesine dayanan şiirler de bulunmaktadır.

Kaynakça | References

- Adalar, Derya. “Apollo Grubu: Bir Modern Arap Şiir Ekolü”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 47/2 (2007), 61-81.
- Dayf, Şevkî. *el-Edebü'l-‘Arabîyyi'l-mu‘âsir fî Mısır*. Kahire: Dâru'l-Me‘ârif, 2. Basım, 1961.
- Hafâcî, Muhammed b. ‘Abdilmün‘im. *Dirâsât fî'l-edebi'l-‘Arabîyyi'l-hadîs ve medârisih*. Beyrut: Dâru'l-Cîl, 1992.
- el-Kasayyubî, Gâzî ‘Abdurrahmân. *Mea Nâcî ve Meahâ*. Amman: Matba‘atu'l-Câmi‘ati'l-Ürdüniyye, 1999.
- Kehhâle, Ömer Rızâ. *Mu‘cemü'l-mü‘ellifin terâcimü musannifi'l-kütübi'l-‘Arabîyye*. Şam: Mü‘essesetü'r-Risâle, 1957.
- Kerîm, Ahmed Hamîd. “el-Huznû ve't-teşüümü fî şî'ri İbrâhîm Nâcî”, *Mecelletü idâetü'n-NakdiyyeKülliyeti'l-'Ulûmi'l-İslâmiyye* 41/1 (Mart 2015), 539-569.
- Mumtahin, Mehdi. “Tecdîdü'l-mûsîkâ ‘inde İbrâhîm Nâcî” *Mecelletü idâetü'n-Nakdiyyeidâetü'n-Nakdiyye fî'l-Edebeyni'l-'Arabî ve'l-Fârisî* 2/8 (Kış 2012), 149-162.
- Nâcî, İbrâhîm. *Dîvânü İbrâhîm Nâcî*. Beyrut: Dâru'l-'Avde, 1980.
- Nâcî, İbrâhîm. *Şî'ru İbrâhîm Nâcî el-A'mâlû'l-Kâmile*. Kahire: Dâru's-Şurûk, 1996.
- Şirin, Faruk. “Mısırlı Romantik Bir Şair: İbrâhîm Nâcî”, *Nûsha: Şarkiyat Araştırmaları Dergisi* 21/53 (2021), 327-360. <https://doi.org/10.32330/nusha.1002975>
- Şirin, Faruk. *İbrâhîm Nâcî'nin Münâsebât Şiirleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015. Erişim 20 Ocak 2025. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/69740>
- Tevfik, Hüsnü. *İbrâhîm Nâcî el-A'mâlû's-şî'riyye'l-muhtâra*. Katar: el-Meclisü'l-Vatânî li's-Sekâfe ve'l-Fünûn ve't-Türâs, 2003.
- el-'Ubeydî, Reşîd Alî. *el-Edebü ve mezâhibü'n-nakd fih*. Bağdat: Matba'atu't-Tefîd, 1954.
- 'Uveyda, Kâmil Muhammed. *İbrâhîm Nâcî şâ'iru'l-atlâl*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-‘İlmiyye, 1993.
- Zâde, Cevâd Sa'dûn - el-Buhâtî, Hüseyin 'Âşûr Kâzım “es-Sûratu's-Şî'riyye fî Kasîdeti'l-Atlâl İbrâhîm Nâcî”, *Mecelletü'l-Külliyeti'l-İslâmiyyeti'l-Câmia* 75/1 (Aralık 2023), 757-782.
- ez-Ziriklî, Hayruddîn b. Mahmûd b. Muhammed. *el-A'lâm: Kâmûsü terâcim*. Beyrut: Dâru'l-'İlm li'l-Melâyîn, 2002.